सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र विधानसभेच्या
नियम समितीचा अंतरिम अहवाल
२०२१
(चौदावी महाराष्ट्र विधानसभा)

पहिला अंतरिम अहवाल

(दिनांक २२ डिसेंबर, २०२१ रोजी विधानसभेस सादर केला.)

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय
विधान भवन, मुंबई
डिसेंबर, २०२१

महाराष्ट्र विधानसभेच्या
नियम समितीचा अंतरिम अहवाल
२०२१

(चौदावी महाराष्ट्र विधानसभा)

पहिला अंतरिम अहवाल

एचबी १५९८-१

विधानसभा नियम समितीची रचना

(२०२०-२०२१)

समिती प्रमुख

***श्री. नरहरी झिरवाळ,** मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा तथा कार्यकारी समिती प्रमुख.

सदस्य

(१) श्री. दिपक केसरकर, वि.स.स.

(२) डॉ. तानाजी सावंत, वि.स.स.

(३) श्री. मकरंद जाधव-पाटील, वि.स.स.

(४) ॲड. अशोक पवार, वि.स.स.

(५) श्री. पृथ्वीराज चव्हाण, वि.स.स.

(६) श्री. सुभाष धोटे, वि.स.स.

(७) ******श्री. गिरीष महाजन, वि.स.स.

(८) श्री. धनंजय गाडगीळ, वि.स.स.

(९) श्री. जयकुमार गोरे, वि.स.स.

(१०) डॉ. संदीप धुर्वे, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) श्री. राजेन्द्र भागवत, प्रधान सचिव.

(२) श्री. विलास आठवले, उप सचिव.

(३) श्रीमती पूनम ढगे, अवर सचिव.

(४) श्री. नितलेश भालेराव, कक्ष अधिकारी.

*****मा. अध्यक्ष महाराष्ट्र विधानसभा यांनी दिनांक ४ फेब्रुवारी २०२१ रोजी पदाचा राजीनामा दिल्यामुळे रिक्त झालेल्या पदावर दिनांक ५ जुलै, २०२१ रोजी पासून मा. उपाध्यक्ष महाराष्ट्र विधानसभा यांची कार्यकारी समिती प्रमुख म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे.

******श्री. गिरीष महाजन, वि.स.स. यांचे सदस्यत्व सभागृहात दिनांक ५ जुलै, २०२१ रोजीच्या प्रस्तावान्वये एकूण एक वर्षाच्या कालावधीकरिता निलंबित करण्यात आले आहे.

अहवाल

मी, कार्यकारी समिती प्रमुख विधानसभा नियम समिती, समितीने आपल्या वतीने अहवाल सादर करण्यास मला प्राधिकृत केल्यावरून विधानसभेला हा अहवाल सादर करीत आहे.

२. महाराष्ट्र विधानसभा नियमांमध्ये सुधारणा करण्यासाठी एकूण २ सूचना/सुधारणा समितीपुढे विचारार्थ होत्या. उक्त सूचनांवर सविस्तर विचारविनिमय होण्याच्या दृष्टीने समितीच्या मंगळवार, दिनांक ०६ जुलै २०२१, बुधवार, दिनांक २२ सप्टेंबर, २०२१, बुधवार, दिनांक ८ डिसेंबर, २०२१ व बुधवार, दिनांक १५ डिसेंबर, २०२१ रोजी बैठका आयोजित करण्यात आल्या होत्या. समितीकडे प्राप्त झालेल्या सदर सूचना/सुधारणाची यादी " अनुसूची-एक " मध्ये दर्शविण्यात आली आहे. समितीने मान्य केलेल्या सूचना/सूधारणा " अनुसूची-दोन " मध्ये दर्शविण्यात आली आहे.

३. समितीच्या दिनांक २२ सप्टेंबर, २०२१ रोजी झालेल्या बैठकीत काही सन्माननीय सदस्यांनी दिनांक ६ जुलै, २०२१ रोजीची बैठक निमंत्रणाविना आयोजित केल्याची बाब उपस्थित केली. त्यावर समितीने मा. सदस्यांना बैठकीचे पत्र वितरीत केले असून काही सदस्यांना पत्र पोहचू शकले नाही. ही बाब मान्य करून प्रस्तावित प्रारूप सुधारणांवर विचारविनिमय करण्यासाठी दिनांक ८ डिसेंबर २०२१ रोजी समितीची बैठक पुन्हा बोलविली. उक्त बैठकीत समितीचा निर्णय एकमताने व्हावा यासाठी दिनांक ८ डिसेंबर २०२१ रोजीची बैठक स्थगित करून दिनांक १५ डिसेंबर, २०२१ रोजी पुन्हा बैठक घेण्यात आली. उक्त बैठकीत सर्वश्री जयकुमार गोरे, धनंजय गाडगीळ व डॉ. संदीप धुर्वे वि.स.स. यांनी अहवालात प्रस्तावित केलेल्या सुधारणेस विरोध केला. तसेच सदरची सुधारणा बेकायदेशीर असून ती रद्द करण्यात यावी. तथापि, समितीच्या कोणत्याही सदस्यांनी प्रस्तावित सुधारणेस कोणतीही सुधारणा सुचविली नाही. या अहवालास उपरोक्त सदस्यांनी विरोध केला असून त्यांनी स्वतंत्रपणे भिन्न मतपत्रिकांची अहवालात नोंद घेण्यात यावी, अशी विनंती केली. समितीने उपरोक्त सदस्यांची विनंती मान्य करून सदरच्या भिन्न मतपत्रिकांची या अहवालात नोंद घेण्यात आली.

श्री. दिपक केसरकर, वि.स.स. यांनी राज्याच्या विधानपरिषदेत, देशाच्या लोकसभेत व इतर राज्यांच्या विधानसभेमध्ये देखील अध्यक्षांची निवड नियमात सुधारणा केल्याप्रमाणे सभागृहात प्रस्तावित नियमाप्रमाणे करण्याची तरतूद आहे. मा. सर्वोच्च न्यायालयाने कुलदीप नायर व इतर विरुद्ध भारत सरकार व इतर या प्रकरणी दिनांक २२ ऑगस्ट, २००६ रोजीच्या न्याय निर्णयात

सभागृहातील मतदान खुल्या पद्धतीने व्हावे, असा निर्णय दिलेला आहे. नवीन विधानसभेच्या अध्यक्षांची निवड- देखील खुल्या पद्धतीने करण्यात आली असल्याचे त्यांनी विशद केले. ॲड. अशोक पवार, वि.स.स. यांनी प्रस्तावित सुधारणा मान्य झाल्यास अध्यक्षांच्या निवडीमध्ये घोडेबाजार होणार नाही, ही एक चांगली लोकशाही पद्धत आहे. लोकसभा व इतर राज्यांच्या विधानसभेमध्ये असलेल्या पध्दतीची अंमलबजावणी समितीमार्फत होत असल्यामुळे त्यांनी समाधान व्यक्त केले.

४. समितीने बुधवार, दिनांक १५ डिसेंबर, २०२१ रोजी संमत आणि स्वीकृत केलेला अहवाल पुढीलप्रमाणे आहे .—

५. **मान्य केलेली सुधारणा क्रमांक १.—**

लोकसभा किंवा महाराष्ट्र विधानपरिषद नियमांच्या धर्तीवर महाराष्ट्र विधानसभा नियम ६ (अध्यक्षांची निवडणूक) मध्ये सुधारणा करण्यासंदर्भात विधानसभा नियम समितीच्या मंगळवार दिनांक ०६ जुलै, २०२१ रोजीच्या बैठकीत निर्णय घेण्यात आला आहे. त्याप्रमाणे दिनांक २२ सप्टेंबर, २०२१ व दिनांक ८ डिसेंबर, २०२१ रोजी समितीने प्रस्तावित केलेल्या सुधारणांवर विचारविनिमय केला. त्यानंतर समितीने दिनांक १५ डिसेंबर, २०२१ रोजी प्रस्तुत सुधारणा व अहवालाचे प्रारूप संमत केले. त्यानुसार **महाराष्ट्र विधानसभा नियम ६ मध्ये आवश्यक ती सुधारणा या अहवालाद्वारे करण्यात येत आहे.**

६. **मान्य केलेली सुधारणा क्रमांक २.—**

महाराष्ट्र विधानसभा नियम ६ च्या अनुषंगाने महाराष्ट्र विधानसभा नियम ७ (उपाध्यक्षांची निवडणूक) मध्ये सुधारणा करण्यासंदर्भात निर्णय घेण्यात आला आहे. त्याप्रमाणे **महाराष्ट्र विधानसभा नियम ७ मध्ये आवश्यक ती सुधारणा या अहवालाद्वारे करण्यात येत आहे.**

हा अंतरिम अहवाल व महाराष्ट्र विधानसभा नियमात सुचविण्यात आलेल्या सुधारणा सभागृहाने संमत करण्यात याव्यात अशी समितीची शिफारस आहे.

विधान भवन,
मुंबई,
दिनांक : १५ डिसेंबर, २०२१.

नरहरी झिरवाळ,
कार्यकारी समिती प्रमुख,
विधानसभा नियम समिती.

अनुसूची - एक

विधानसभा नियम समितीपुढे विचारार्थ असलेले मुद्दे

अ.क्र	नियम क्रमांक	सुधारणा/सूचना	सुधारणेचे/सुचनेचे कारण	कक्ष
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१.	नियम ६ " अध्यक्षांची निवडणूक "	नियम ६ च्या पोट-नियम (१) मध्ये **" निवडणूक घेण्यासाठी "** हा मजकूर वगळून **" मुख्यमंत्री यांच्या शिफारशीवरून अध्यक्षांची निवड करण्यासाठी "** हा मजकूर दाखल करण्यात यावा. " नियम ६ च्या पोट नियम (२) मध्ये **" अशा रीतीने ठरविलेल्या तारखेच्या अगोदरच्या दिवसाच्या मध्यान्हाच्या पूर्वी कोणत्याही वेळी कोणत्याही सदस्यास, "** या मजकुरानंतर **" निवडणुकीसाठी "** या मजकुराऐवजी **" अध्यक्षांची निवड करण्यासाठी "** हा मजकूर दाखल करण्यात यावा. " नियम ६ च्या पोट नियम (२) (अ) व (ब) नंतर पुढील परंतुक दाखल करण्यात यावे. **" परंतु, सदस्याला स्वतःचे नाव सुचविता येणार नाही अथवा त्याचे नाव सुचविण्यात आलेल्या प्रस्तावाला अनुमोदन देता येणार नाही अथवा एकाहून अधिक प्रस्ताव मांडता येणार नाहीत किंवा त्यांना अनुमोदन देता येणार नाही. "** नियम ६ च्या पोट नियम (३) ऐवजी **" (३) (अ) कामकाज पत्रिकेत प्रस्ताव ज्याच्या नावावर असेल अशा सदस्याचे नाव पुकारण्यात आल्यानंतर, त्याला प्रस्ताव मांडता**	लोकसभा किंवा महाराष्ट्र विधानपरिषद नियमांच्या धर्तीवर विधानसभेच्या नियम ६ व ७ मध्ये बदल करण्यासंदर्भात.	महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

अनुसूची - एक–चालू

अ.क्र	नियम क्रमांक	सुधारणा/सूचना	सुधारणेचे/सुचनेचे कारण	कक्ष
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		येईल अथवा मागे घेता येईल आणि त्यावेळी त्याचे निवेदन तेवढ्यापुरतेच मर्यादित राहील. **(ब) जे प्रस्ताव मांडले गेले असतील व ज्यांना रीतसर अनुमोदन देण्यात आले असेल, असे प्रस्ताव ज्या क्रमाने मांडण्यात आले असतील त्याप्रमाणे ते एकामागून एक सभागृहापुढे ठेवण्यात येतील व आवश्यक वाटल्यास मत विभाजनाद्वारे त्यावर निर्णय घेतला जाईल. प्रस्तावाच्या मत विभाजनाच्या वेळी सम-समान मते पडल्यास उपाध्यक्ष, विधानसभेने ठरविलेली व्यक्ती किंवा संविधा-नाच्या अनुच्छेद १८० च्या खंड (१) अन्वये नेमलेल्या व्यक्तीस, निर्णायक मत (Casting Vote) देण्याचा अधिकार असेल.** **(क) कोणताही प्रस्ताव संमत करण्यात आल्यास अध्यक्ष पदावर असलेली व्यक्ती, नंतरचे प्रस्ताव पुढे न ठेवता, ज्या प्रस्तावाला संमती देण्यात आली असेल त्यात प्रस्तावित केलेला सदस्य अध्यक्ष म्हणून निवडून आल्याचे जाहीर करील "** हा मजकूर नव्याने दाखल करण्यात यावा. " **नियम ६ चे पोट नियम (५), (६) व (७) वगळण्यात यावेत.**		

अनुसूची - एक–समाप्त

अ.क्र	नियम क्रमांक	सुधारणा/सूचना	सुधारणेचे/सुचनेचे कारण	कक्ष
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
२.	नियम ७ " उपाध्यक्षांची निवडणूक "	नियम ७ मध्ये **" निवडणूक घेणे "** हा मजकूर वगळून **" निवड करणे "** हा मजकूर दाखल करण्यात यावा. **" निवडणूक घेण्यासाठी "** हा मजकूर वगळून **" निवड करण्यासाठी "** हा मजकूर दाखल करण्यात यावा. **" निवडणुकीस "** हा शब्द वगळून **" निवडीस "** हा शब्द दाखल करण्यात यावा.	कित्ता.	महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

अनुसूची-दोन

समितीने विचारात घेतलेल्या आणि मान्य केलेल्या सूचना/सुधारणा

सुधारणा क्रमांक १ :

नियम ६ " अध्यक्षांची निवडणूक "

१. नियम ६ च्या पोट नियम (१) मध्ये " निवडणूक घेण्यासाठी " हा मजकूर वगळून " मुख्यमंत्री यांच्या शिफारशीवरून अध्यक्षांची निवड करण्यासाठी " हा मजकूर दाखल करण्यात यावा.

२. नियम ६ च्या पोट नियम (२) मध्ये " अशा रीतीने ठरविलेल्या तारखेच्या अगोदर दिवसाच्या मध्यान्हाच्या पूर्वी कोणत्याही वेळी कोणत्याही सदस्यास, " या मजकूरानंतर " निवडणुकीसाठी " या मजकुराऐवजी " अध्यक्षांची निवड करण्यासाठी " हा मजकूर दाखल करण्यात यावा.

३. नियम ६ च्या पोट नियम (२) (अ) व (ब) नंतर पुढील परंतुक दाखल करण्यात यावे.

" परंतु, सदस्याला स्वत:चे नाव सुचविता येणार नाही अथवा त्याचे नाव सुचविण्यात आलेल्या प्रस्तावाला अनुमोदन देता येणार नाही अथवा एकाहून अधिक प्रस्ताव मांडता येणार नाहीत किंवा त्यांना अनुमोदन देता येणार नाही. "

४. नियम ६ च्या पोट नियम (३) ऐवजी " (३) (अ) कामकाज पत्रिकेत प्रस्ताव ज्याच्या नावावर असेल अशा सदस्याचे नाव पुकारण्यात आल्यानंतर, त्याला प्रस्ताव मांडता येईल अथवा मागे घेता येईल आणि त्यावेळी त्याचे निवेदन तेवढ्यापुरतेच मर्यादित राहील.

(ब) जे प्रस्ताव मांडले गेले असतील व ज्यांना रीतसर अनुमोदन देण्यात आले असेल, असे प्रस्ताव ज्या क्रमाने मांडण्यात आले असतील त्याप्रमाणे ते एकामागून एक सभागृहापुढे ठेवण्यात येतील व आवश्यक वाटल्यास मत विभाजनाद्वारे त्यावर निर्णय घेतला जाईल. प्रस्तावाच्या मत विभाजनाच्या वेळी सम-समान मते पडल्यास उपाध्यक्ष, विधानसभेने ठरविलेली व्यक्ती किंवा संविधानाच्या अनुच्छेद १८० च्या खंड (१) अन्वये नेमलेल्या व्यक्तिस, निर्णायक मत (Casting Vote) देण्याचा अधिकार असेल.

(क) कोणताही प्रस्ताव संमत करण्यात आल्यास अध्यक्ष पदावर असलेली व्यक्ती, नंतरचे प्रस्ताव पुढे न ठेवता, ज्या प्रस्तावाला संमती देण्यात आली असेल त्यात प्रस्तावित केलेला सदस्य अध्यक्ष म्हणून निवडून आल्याचे जाहीर करील" हा मजकूर नव्याने दाखल करण्यात यावा.

५. नियम ६ चे पोट नियम (५), (६) व (७) वगळण्यात यावेत.

सुधारणा क्रमांक २ :

नियम ७ " उपाध्यक्षांची निवडणूक "

१. नियम ७ मध्ये " निवडणूक घेणे " हा मजकूर वगळून " निवड करणे " हा मजकूर दाखल करण्यात यावा.

२. " निवडणूक घेण्यासाठी " हा मजकूर वगळून " निवड करण्यासाठी " हा मजकूर दाखल करण्यात यावा.

३. " निवडणुकीस " हा शब्द वगळून " निवडीस " हा शब्द दाखल करण्यात यावा.

परिशिष्ट - एक

(समितीच्या बैठका)

पहिली बैठक

विधानसभा नियम समितीची बैठक मंगळवार, दिनांक ६ जुलै, २०२१ रोजी सकाळी ११-३० वाजता कक्ष क्रमांक ०४३, तळ मजला, विधान भवन, मुंबई येथे आयोजित करण्यात आली होती. सदर बैठकीस खालीलप्रमाणे सन्माननीय सदस्य व अधिकारी उपस्थित होते :–

उपस्थिती

(१) श्री. नरहरी झिरवाळ, मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा तथा कार्यकारी समितीप्रमुख.

(२) श्री. दिपक केसरकर, वि.स.स.

(३) ॲड. अशोक पवार, वि.स.स.

(४) श्री. पृथ्वीराज चव्हाण, वि.स.स.

(५) श्री. सुभाष धोटे, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

(१) श्री. राजेन्द्र भागवत, प्रधान सचिव

(२) श्री. राजेश तारवी, उप सचिव

(३) श्री. जयवंत राणे, अवर सचिव (समिती).

संसदीय कार्य व विधि व
न्याय (विधीविधान) विभाग

श्री. सतीश वाघोले, सचिव.

सदर बैठकीत समितीकडे विचारार्थ असलेल्या सूचना / सुधारणांवर समितीने विचारविनिमय केला.

दुसरी बैठक

विधानसभा नियम समितीची बैठक बुधवार, दिनांक २२ सप्टेंबर, २०२१ रोजी सकाळी १०-०० वाजता कक्ष क्रमांक ०४३, तळ मजला, विधान भवन, मुंबई येथे आयोजित करण्यात आली होती. सदर बैठकीस खालीलप्रमाणे सन्मानीय सदस्य व अधिकारी उपस्थित होते :–

उपस्थिती

(१) श्री. नरहरी झिरवाळ, मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा तथा कार्यकारी समितीप्रमुख.

(२) ॲड. अशोक पवार, वि.स.स.

(३) श्री. पृथ्वीराज चव्हाण, वि.स.स.

(४) श्री. सुभाष धोटे, वि.स.स.

(५) श्री. धनंजय गाडगीळ, वि.स.स.

(६) डॉ. संदीप धुर्वे, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

(१) श्री. राजेन्द्र भागवत, प्रधान सचिव

(२) श्री. विलास आठवले, उप सचिव

(३) श्रीमती पूनम ढगे, अवर सचिव.

संसदीय कार्य व विधि व
न्याय (विधी विधान) विभाग

श्री. सतीश वाघोले, सचिव.

सदर बैठकीत समितीकडे विचारार्थ असलेल्या सूचना / सुधारणांवर समितीने विचारविनिमय केला.

तिसरी बैठक

विधानसभा नियम समितीची बैठक बुधवार, दिनांक ८ डिसेंबर, २०२१ रोजी दुपारी ०१-०० वाजता कक्ष क्रमांक ०४३ , तळ मजला, विधान भवन, मुंबई येथे घेण्यात आली होती. सदर बैठकीस खालीलप्रमाणे सन्माननीय सदस्य व अधिकारी उपस्थित होते.

उपस्थिती

(१) श्री. नरहरी झिरवाळ, मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा तथा कार्यकारी समितीप्रमुख.

(२) श्री. दिपक केसरकर, वि.स.स.

(३) ॲड. अशोक पवार, वि.स.स.

(४) श्री. धनंजय गाडगीळ, वि.स.स.

(५) श्री. जयकुमार गोरे, वि.स.स.

(६) डॉ. संदीप धुर्वे, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

(१) श्री. राजेन्द्र भागवत, प्रधान सचिव

(२) श्री. विलास आठवले, उप सचिव

(३) श्रीमती पूनम ढगे, अवर सचिव

(४) श्री. नितलेश भालेराव, कक्ष अधिकारी.

सदर बैठकीत समितीकडे विचारार्थ असलेल्या सूचना / सुधारणांवर समितीने विचारविनिमय केला.

चौथी बैठक

विधानसभा नियम समितीची बैठक बुधवार, दिनांक १५ डिसेंबर, २०२१ रोजी दुपारी ०३-३० वाजता कक्ष क्रमांक ०४३ , तळ मजला, विधान भवन, मुंबई येथे घेण्यात आली होती. सदर बैठकीस खालीलप्रमाणे सन्मानीय सदस्य व अधिकारी उपस्थित होते :–

उपस्थिती

(१) श्री.नरहरी झिरवाळ, मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा तथा कार्यकारी समितीप्रमुख.

(२) श्री. दिपक केसरकर, वि.स.स.

(३) श्री. मकरंद जाधव-पाटील, वि.स.स.

(४) ॲड.अशोक पवार, वि.स.स.

(५) श्री. पृथ्वीराज चव्हाण, वि.स.स.

(६) श्री. सुभाष धोटे, वि.स.स.

(७) श्री. धनंजय गाडगीळ, वि.स.स.

(८) श्री. जयकुमार गोरे, वि.स.स.

(९) डॉ. संदीप धुर्वे, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

(१) श्री. राजेन्द्र भागवत, प्रधान सचिव

(२) श्री. विलास आठवले, उप सचिव

(३) श्रीमती पूनम ढगे, अवर सचिव

(४) श्री. नितलेश भालेराव, कक्ष अधिकारी

समितीने प्रारूप अहवाल विचारात घेऊन संमत केला.

महाराष्ट्र विधानसभेच्या नियम समितीचा पहिला अंतरिम अहवाल २०२१

श्री. जयकुमार गोरे वि.स.स. यांची भिन्न मतपत्रिका

(१) नियम पुस्तिकेच्या पहिल्या आवृत्तीपासून या तरतुदींचा नियमामध्ये समावेश आहे. या नियमांच्या आधारे आत्तापर्यंत १४ वेळा मा. अध्यक्षांची निवड झाली आहे. अशा स्थितीत आत्ताच या नियमांमध्ये बदल करण्याची आवश्यकता का भासत आहे ?

(२) हा बदल करण्याची सूचना सदस्यांनी दिलेली नसून विधानमंडळ सचिवालयाकडून आली आहे. त्यामध्ये सुधारणेचे कारण नियम समितीने दिनांक ६ जुलै, २०२१ रोजीच्या बैठकीत निर्णय घेतल्यानुसार सुधारणा करण्यात येत असल्याचे नमूद केले आहे. दिनांक ६ जुलै, २०२१ चे समितीच्या बैठकीचे कार्यवृत्त तपासले असता त्यामध्ये " विधानसभेचे अध्यक्षपद रिक्त असताना ज्या अडचणी येतात त्या लक्षात घेऊन लोकसभेच्या धर्तीवर किंवा विधान परिषद नियमांच्या धर्तीवर " बदल करण्यात यावा असे विधानमंडळ सचिवांनी म्हटले असल्याचे दिसून येते.

अध्यक्ष पद रिक्त असताना येणा-या अडचणी व अध्यक्ष निवडची कार्यपद्धती यांचा काही एक परस्पर संबंध दिसून येत नाही. त्यामुळे नियमात बदल करण्याची मागणीच मुळात कोणत्या निश्चित कारणामुळे केली जात आहे, ते स्पष्ट होत नाही. वरील प्रस्तावित कारण संदिग्ध आहे. कोणत्याही सबळ कारणाअभावी नियम बदलणे उचित होणार नाही.

(३) अध्यक्ष पद हे पक्षनिरपेक्ष पद असते. त्यामुळे अध्यक्षपदावर येणारी व्यक्ती या पदाला न्याय देणारी असावी, यास्तव पक्षीय विचारांच्या पलिकडे जाऊन कोणत्याही दडपणाशिवाय सदस्यांना या पदावरील व्यक्तीची निवड करता यावी या हेतूनेच जाणिवपूर्वक बॅलटची व गुप्त मतदानाची तरतूद नियमामध्ये अंतर्भूत करण्यात आली आहे. ती बदलायची झाल्यास कोणतेही संयुक्तिक कारणही नाही. अशा परिस्थितीत सदर तरतूद बदलण्याची आवश्यकता नाही.

(४) याबाबत अन्य राज्यांकडून त्यांच्या नियमांसंबंधी काही माहिती मागविली आहे का ? आमच्या माहितीप्रमाणे अशाच प्रकारची बॅलटची तरतूद उत्तर प्रदेश विधानसभा नियम, उत्तर प्रदेश विधान परिषद नियम, आंध्र प्रदेश विधानसभा नियम, आंध्र प्रदेश विधान परिषद नियम, तामिळनाडू विधानसभा नियम, तेलगंणा विधानसभा नियम, तेलंगणा विधान परिषद नियम या नियमांमध्ये आहे. (लोकसभा नियमातही पूर्वी ही तरतूद होती.) अशा परिस्थितीत महाराष्ट्रासारख्या पुरोगामी राज्यात तरी ती बदलणे योग्य होणार नाही.

(५) याउपरही हा निर्णय घ्यायचाच असेल तर आमचा त्यासाठी विरोध असल्याने आम्ही उपस्थित केलेल्या मुद्यांचीही अहवालात नोंद घ्यावी. आमचा विरोध अहवालामध्ये नोंदवावा. तसेच मतविभाजनाने निर्णय घ्यावा व तशी नोंद अहवालामध्ये घेण्यात यावी.

महाराष्ट्र विधानसभेच्या नियम समितीचा पहिला अंतरिम अहवाल २०२१

डॉ. संदीप धुर्वे, वि.स.स. यांची भिन्न मतपत्रिका

(१) नियम पुस्तिकेच्या पहिल्या आवृत्तीपासून या तरतुदींचा नियमामध्ये समावेश आहे. या नियमांच्या आधारे आत्तापर्यंत १४ वेळा मा. अध्यक्षांची निवड झाली आहे. अशा स्थितीत आत्ताच या नियमांमध्ये बदल करण्याची आवश्यकता का भासत आहे ?

(२) हा बदल करण्याची सूचना सदस्यांनी दिलेली नसून विधानमंडळ सचिवालयाकडून आली आहे. त्यामध्ये सुधारणेचे कारण नियम समितीने दिनांक ६ जुलै, २०२१ रोजीच्या बैठकीत निर्णय घेतल्यानुसार सुधारणा करण्यात येत असल्याचे नमूद केले आहे. दिनांक ६ जुलै, २०२१ चे समितीच्या बैठकीचे कार्यवृत्त तपासले असता त्यामध्ये " विधानसभेचे अध्यक्षपद रिक्त असताना ज्या अडचणी येतात त्या लक्षात घेऊन लोकसभेच्या धर्तीवर किंवा विधान परिषद नियमांच्या धर्तीवर " बदल करण्यात यावा असे विधानमंडळ सचिवांनी म्हटले असल्याचे दिसून येते.

अध्यक्ष पद रिक्त असताना येणा-या अडचणी व अध्यक्ष निवडची कार्यपद्धती यांचा काही एक परस्पर संबंध दिसून येत नाही. त्यामुळे नियमात बदल करण्याची मागणीच मुळात कोणत्या निश्चित कारणामुळे केली जात आहे, ते स्पष्ट होत नाही. वरील प्रस्तावित कारण संदिग्ध आहे. कोणत्याही सबळ कारणाअभावी नियम बदलणे उचित होणार नाही.

(३) अध्यक्ष पद हे पक्षनिरपेक्ष पद असते. त्यामुळे अध्यक्षपदावर येणारी व्यक्ती या पदाला न्याय देणारी असावी, यास्तव पक्षीय विचारांच्या पलिकडे जाऊन कोणत्याही दडपणाशिवाय सदस्यांना या पदावरील व्यक्तीची निवड करता यावी या हेतूनेच जाणिवपूर्वक बॅलटची व गुप्त मतदानाची तरतूद नियमामध्ये अंतर्भूत करण्यात आली आहे. ती बदलायची झाल्यास कोणतेही संयुक्तिक कारणही नाही. अशा परिस्थितीत सदर तरतूद बदलण्याची आवश्यकता नाही.

(४) याबाबत अन्य राज्यांकडून त्यांच्या नियमांसंबंधी काही माहिती मागविली आहे का ? आमच्या माहितीप्रमाणे अशाच प्रकारची बॅलटची तरतूद उत्तर प्रदेश विधानसभा नियम, उत्तर प्रदेश विधान परिषद नियम, आंध्रप्रदेश विधानसभा नियम, आंध्रप्रदेश विधान परिषद नियम, तामिळनाडू विधानसभा नियम, तेलंगणा विधानसभा नियम, तेलंगणा विधान परिषद नियम या नियमांमध्ये आहे. (लोकसभा नियमातही पूर्वी ही तरतूद होती.) अशा परिस्थितीत महाराष्ट्रासारख्या पुरोगामी राज्यात तरी ती बदलणे योग्य होणार नाही.

(५) याउपरही हा निर्णय घ्यायचाच असेल तर आमचा त्यासाठी विरोध असल्याने आम्ही उपस्थित केलेल्या मुद्यांचीही अहवालात नोंद घ्यावी. आमचा विरोध अहवालामध्ये नोंदवावा. तसेच मतविभाजनाने निर्णय घ्यावा व तशी नोंद अहवालामध्ये घेण्यात यावी.

महाराष्ट्र विधानसभेच्या नियम समितीचा पहिला अंतरिम अहवाल २०२१

श्री. धनंजय गाडगीळ, वि.स.स. यांची भिन्न मतपत्रिका

(१) नियम पुस्तिकेच्या पहिल्या आवृत्तीपासून या तरतुदींचा नियमामध्ये समावेश आहे. या नियमांच्या आधारे आत्तापर्यंत १४ वेळा मा. अध्यक्षांची निवड झाली आहे. अशा स्थितीत आत्ताच या नियमांमध्ये बदल करण्याची आवश्यकता का भासत आहे ?

(२) हा बदल करण्याची सूचना सदस्यांनी दिलेली नसून विधानमंडळ सचिवालयाकडून आली आहे. त्यामध्ये सुधारणेचे कारण नियम समितीने दिनांक ६ जुलै, २०२१ रोजीच्या बैठकीत निर्णय घेतल्यानुसार सुधारणा करण्यात येत असल्याचे नमूद केले आहे. दिनांक ६ जुलै, २०२१ चे समितीच्या बैठकीचे कार्यवृत्त तपासले असता त्यामध्ये " विधानसभेचे अध्यक्षपद रिक्त असताना ज्या अडचणी येतात त्या लक्षात घेऊन लोकसभेच्या धर्तीवर किंवा विधान परिषद नियमांच्या धर्तीवर " बदल करण्यात यावा असे विधानमंडळ सचिवांनी म्हटले असल्याचे दिसून येते.

अध्यक्ष पद रिक्त असताना येणा-या अडचणी व अध्यक्ष निवडची कार्यपद्धती यांचा काही एक परस्पर संबंध दिसून येत नाही. त्यामुळे नियमात बदल करण्याची मागणीच मुळात कोणत्या निश्चित कारणामुळे केली जात आहे, ते स्पष्ट होत नाही. वरील प्रस्तावित कारण संदिग्ध आहे. कोणत्याही सबळ कारणाअभावी नियम बदलणे उचित होणार नाही.

(३) अध्यक्ष पद हे पक्षनिरपेक्ष पद असते. त्यामुळे अध्यक्षपदावर येणारी व्यक्ती या पदाला न्याय देणारी असावी, यास्तव पक्षीय विचारांच्या पलिकडे जाऊन कोणत्याही दडपणाशिवाय सदस्यांना या पदावरील व्यक्तीची निवड करता यावी या हेतूनेच जाणिवपूर्वक बॅलटची व गुप्त मतदानाची तरतूद नियमामध्ये अंतर्भूत करण्यात आली आहे. ती बदलायची झाल्यास कोणतेही संयुक्तिक कारणही नाही. अशा परिस्थितीत सदर तरतूद बदलण्याची आवश्यकता नाही.

(४) याबाबत अन्य राज्यांकडून त्यांच्या नियमांसंबंधी काही माहिती मागविली आहे का ? आमच्या माहितीप्रमाणे अशाच प्रकारची बॅलटची तरतूद उत्तर प्रदेश विधानसभा नियम, उत्तर प्रदेश विधान परिषद नियम, आंध्रप्रदेश विधानसभा नियम, आंध्रप्रदेश विधान परिषद नियम, तामिळनाडू विधानसभा नियम, तेलंगणा विधानसभा नियम, तेलंगणा विधान परिषद नियम या नियमांमध्ये आहे. (लोकसभा नियमातही पूर्वी ही तरतूद होती.) अशा परिस्थितीत महाराष्ट्रासारख्या पुरोगामी राज्यात तरी ती बदलणे योग्य होणार नाही.

(५) याउपरही हा निर्णय घ्यायचाच असेल तर आमचा त्यासाठी विरोध असल्याने आम्ही उपस्थित केलेल्या मुद्यांचीही अहवालात नोंद घ्यावी. आमचा विरोध अहवालामध्ये नोंदवावा. तसेच मतविभाजनाने निर्णय घ्यावा व तशी नोंद अहवालामध्ये घेण्यात यावी.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई